

1ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

" Ο ΠΟΝΤΟΣ"

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' 2 ΤΑΞΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 2009 – 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Πρόλογος – Εισαγωγή
2. Η εκπαίδευση στον Πόντο
3. Η θρησκεία των Ποντίων
4. Η μουσική
5. Οι χοροί
6. Η ποντιακή κουζίνα
7. Ο ξεριζωμός
8. Η γενοκτονία
9. Η εγκατάσταση στις νέες πατρίδες
10. Επίλογος
11. Βιβλιογραφία

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Εύξεινος Πόντος, η πολύπαθη αυτή περιοχή στο άκρο της Μικράς Ασίας, συγκινεί εδώ και αιώνες ανθρώπους που ασχολούνται με την παράδοση και όχι μόνο. Είναι ένας τόπος που κάποτε έσφυζε από ζωή και είχε τη δική του μοναδική παράδοση. Οι χοροί, τα τραγούδια ήταν τρόπος ζωής για τους Πόντιους. Ορθόδοξοι Χριστιανοί στο θρήσκευμα κατάφερναν και εκδήλωναν την πίστη τους στο Θεό. Ακόμα και η καθημερινότητά τους ήταν απλή αλλά κυλούσε ήρεμα χωρίς διαμάχες και έντονα προβλήματα.

Ποιος να το φανταζόταν, όμως, ότι ο ξεριζωμός και στη συνέχεια η γενοκτονία του έθνους θα ήταν πραγματικότητα! Ποιος να περίμενε ότι άνθρωποι τόσο μορφωμένοι και άξιοι σαν τους Πόντιους θα αντιμετώπιζαν τον Τούρκο δυνάστη! Και το αποτέλεσμα των γεγονότων αυτών η εγκατάλειψη των εστιών τους και η εγκατάσταση στις νέες πατρίδες.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

Τους πρώτους αιώνες μετά την Άλωση μόνα στηρίγματα της ελληνικής παιδείας ήταν τα μεγάλα μοναστήρια Σουμελά, Περιστερεώτα, Βαζελών, καθώς και κάποια σχολεία στην Τραπεζούντα. Κατά τα μέσα του 17. αι. εμφανίζεται η προγραμματισμένη παιδεία με την ίδρυση οργανωμένων σχολείων, όπως το Φροντιστήριο Τραπεζούντος, η Ελληνική Σχολή Αργυρουπόλεως, το σχολείο της μονής Χουτουρά, το σχολείο της Σινώπης και άλλα.

Το διδακτήριο του ημιγυμνασίου Κερασούντας, «άξιο θέας και φήμης», είχε 24 αίθουσες σε 4 ορόφους. Σ' αυτό στεγαζόταν το Δημοτικό Σχολείο με 6 τάξεις και το Σχολαρχείο με 3 τάξεις. Η καταστροφή του 1918 διέλυσε κάθε όνειρο για ολοκλήρωσή του σε τέλειο Γυμνάσιο. Οι δαπάνες ανεγέρσεως ανήλθαν σε 20.000 χρυσές λίρες Τουρκικές, που συνελέγησαν από τις εισφορές των κατοίκων. Το διδακτικό προσωπικό του ημιγυμνασίου αποτελούνταν από 25 δασκάλους, απόφοιτοι της φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και της Θεολογικής Σχολής Χάλκης.

Φροντιστήριο Τραπεζούντας

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

Η μονή Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου Βαζελώνος ή Ζαβουλών

Η Μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου Βαζελώνος ή Ζαβουλών είναι μια Βυζαντινή μονή στην περιοχή της Ματσούκας, κοντά στο μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά. Ιδρύθηκε το 270 μ.Χ και ανακαινίσθηκε τον 6^ο αι. μ.Χ από τον Ιουστινιανό. Στην τεράστια βιβλιοθήκη της υπήρχαν πολύτιμα έγγραφα και χειρόγραφα. Ο ναός ξανασηκώθηκε το 1809, όμως η νότια πλευρά της μονής που είχε κελιά ανήκει χρονολογικά στον 16^ο αι. και αποτελούσε σπουδαίο δείγμα ξυλογλυπτικής της εποχής του. Η ανιστόρηση της μονής έχει γίνει στο χωριό Άγιος Δημήτριος Κοζάνης από τον ομώνυμο Σύλλογο Ποντίων.

Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα

Η τρίτη αρχαιότερη μονή του Πόντου είναι αυτή του Αγίου Γεωργίου του Περιστερεώτα. Ιδρύθηκε το 752 μ.Χ στην περιοχή Γαλίαινας Ματσούκας, κοντά στην Τραπεζούντα. Στις αρχές του 13^{ου} αι. καταστράφηκε από περσικές επιδρομές. Ξαναχτίστηκε το 1388 μ.Χ. Νέες καταστροφές έπαθε η μονή μετά το 1461 μ.Χ. Λόγω πυρκαγιών και επιδρομών χάθηκαν τα παλιά έγγραφα. Με άδεια του Σουλτάνου ξαναχτίστηκε. Στα νεότερα χρόνια τα παλιά της κτίσματα καταστράφηκαν από πυρκαγιά και ξαναχτίστηκαν. Η μονή Περιστερεώτα στο Πόντο πρόσφερε σπουδαίες υπηρεσίες στον Χριστιανισμό και τον Ελληνισμό. Εκεί καλλιεργήθηκαν τα γράμματα. Σήμερα, μόνο τα ερείπιά της σώζονται.

Μονή Αγίου Γεωργίου Χουτουρά

Από τις σημαντικότερες μονές της περιοχής Χαλδίας. Ιδρύθηκε σύμφωνα με την παράδοση από τον Αλέξιο Γ' Μεγαλοκομνηνό τον 14^ο αιώνα.

Μονή της Παναγίας Γουμερά

Παλαιό μοναστήρι που σύμφωνα με την παράδοση ιδρύθηκε από τους μοναχούς Σωφρώνιο, Παΐσιο και Λαυρέντιο τον 10ο αιώνα.

Παναγία Σουμελά

Μια από τις τρεις εικόνες της Θεοτόκου που ζωγράφισε ο Ευαγγελιστής Λουκάς ήταν αυτή που άφησε σε έναν μαθητή του στη Θήβα, τον Ανανία. Εξαιτίας της εικόνας αυτής, οι Θηβαίοι έχτισαν τον ναό της Παναγίας της Αθηναίας. Σε αυτό το ναό έμεινε η εικόνα ως το 379-380 π.Χ. Τότε η Παναγία εμφανίστηκε στο όνειρο ενός ευσεβή Χριστιανού του Βασίλειου και στον ανιψιό του Σωτήριο. Τους είπε να παρατήσουν τα πάντα, να αλλάξουν ονόματα και να κάνουν ό,τι τους πει. Έτσι αφού μοίρασαν την περιουσία τους στους φτωχούς και άλλαξαν τα ονόματά τους πήγαν στη Θήβα. Εκεί η Παναγία τους υπέδειξε ότι η εικόνα της βρισκόταν στο όρος Μελά. Έτσι ξεκίνησαν για το όρος Μελά και τελικά έφτασαν μετά από μια μεγάλη διαδρομή. Από τους πρόποδες βλέπουν στη κορυφή περιστέρια να μπαινοβγαίνουν σε μία αόρατη γι' αυτούς σπηλιά. Καταλαβαίνουν ότι εκεί είναι η εικόνα αλλά δεν μπορούν να ανέβουν ως τη σπηλιά. Τότε μια θεόπεμπτη σκάλα λύνει το πρόβλημά τους. Καθώς μπαίνουν στη σπηλιά στο βάθος της βλέπουν την εικόνα.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Η ποντιακή μουσική είναι μια παράδοση για τους Πόντιους που εκφράζει τα ήθη, τα έθιμα και την ιστορία του ποντιακού λαού. Η ποντιακή μουσική ακούγεται σε χαρές και λύπες με την ξακουστή ποντιακή λύρα. Επίσης υπάρχουν πολλά όργανα, όπως:

Το **ταούλ** (νταούλι) που παίζεται σε πολλούς γάμους, το **γαβάλ** (φλογέρα) που παίζεται συνήθως σε πανυγήρια, ο **ζουρνάς** που μοιάζει με το συνηθισμένο κλαρίνο που παίζεται στις μεγαλύτερες χαρές και το **κεμανέ** που μοιάζει με την ξεχωριστή λύρα που παίζεται σε ποντιακούς γάμους και σε πανυγήρια. Με τη λύρα επίσης, παίζονται κάποια δίστιχα:

*Σο μουχαμπέτ' εκαθούμ'νε με κάμποσα παιδιά
Κι έσκισεν έρθεν εύρε μεν'τα εγάπ'ς αρροθυμίαν.*

*Το σεβταλούκ κι γίνεται μονάχον με λασίον
Γίνεται με το παρακά'θ και με το καθισίον*

κεμεντζέ

ταούλ

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

Οι Πόντιοι είναι υπερήφανοι που οι χοροί τους δημιουργήθηκαν από τους προγόνους τους. Στα παλιά χρόνια χορεύονταν με πολύ πάθος από τους ίδιους και για πολλούς ήταν η μεγαλύτερη χαρά. Οι ποντιακοί χοροί είναι γνωστοί σε όλο τον κόσμο και χορεύονται σε χαρές και λύπες. Στην Ελλάδα είναι ξακουστοί και πολλοί άνθρωποι τους νιώθουν παράδοση. Χορεύονται σε γιορτές και πανυγήρια.

Υπάρχουν πολλοί ποντιακοί χοροί, μερικοί από αυτούς είναι :

- *Πυρρίχιος:*

Ο Πυρρίχιος χορός είναι απόλυτα πολεμικός χορός και ονομάζεται αλλιώς *Σέρα*.

Χορευόταν από τους Λάκωνες πριν από τον πόλεμο και από Μίνωες στις χαρές.

2) *Τίταρα:*

Τα Τίταρα είναι χορός από την Αργυρούπολη του Πόντου. Παίζεται με όλα τα όργανα και τα βήματα του μοιάζουν με αυτά του Διπάτ.

3) *Λέτσι:*

Το Λέτσι είναι ένας ομαδικός χορός που χορευόταν αρχικά στις περιοχές του Αντικαύκασου.

4) *Τικ:*

Το Τικ είναι ποντιακός χορός από την Ματσούκα της Τραπεζούντας. Χορεύεται με τα χέρια λυγισμένα.

5) *Τρυγόνα:*

Η Τρυγόνα ανήκει στους λιγοστούς χορούς που χορεύονται προς τα αριστερά και όχι προς τα δεξιά.

6) *Λεσίνα:*

Η Λετσίνα είναι ένας κυκλικός χορός που ανήκει στους πολεμικούς χορούς.

7) *Διπάτ:*

Το Διπάτ είναι παμποντιακός ομαδικός μεικτός χορός από την Τραπεζούντα με μορφή κυκλική. Πήρε την ονομασία του από τα δύο ρυθμικά πατήματα από τα οποία αποτελείται ο βαρύς, ήρεμος και ευγενικός ρυθμός στον οποίο χορεύεται το Δίπατ.

8) *Τάμζαρα:*

Η Τάμζαρα είναι χορός από την Πάλτσανα (Νικόπολη) σε μουσική παραλλαγή της Πιπιλομάτενας. Χορεύεται σε κλειστό κύκλο.

Χορός στον Πόντο

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ

Την ποντιακή κουζίνα έφεραν και με ιδιαίτερο σεβασμό διαφύλασσαν μέχρι σήμερα οι Έλληνες πρόσφυγες από τις περιοχές των παραλίων του Εύξεινου Πόντου, όταν μετά από χιλιάδες χρόνια αναγκάστηκαν να ξεριζωθούν από τον τόπο τους. Η ποντιακή κουζίνα υπάρχει σε όλα τα παράλια της Μαύρης Θάλασσας.

Η αναπτυγμένη αγελαδοτροφεία, η μελισσοκομία, η πτηνοτροφία, το ψάρεμα στις πλούσιες θάλασσες της περιοχής ήταν τα μόνα που υπήρχαν σε αφθονία τότε και εξασφάλιζαν το διαιτολόγιο για τους κατοίκους της.

Έτσι, ρίχνοντας μια ματιά στην κουζίνα των Ποντίων βλέπουμε ότι το κρέας δεν χρησιμοποιούνταν σχεδόν καθόλου εξαιτίας των βοοειδών που ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα στα αφεντικά τους και ήταν πολύ δύσκολο να τα σφάξουν. Φυσικά οι διατροφικές συνήθειες των Ποντίων δεν επηρεάστηκαν μόνο από τις συνθήκες της περιοχής αλλά και από την κουζίνα των Ρώσων, των Αρμενίων και κυρίως από αυτή των Τούρκων.

Η ξεχωριστή κουζίνα που διαμόρφωσαν οι Έλληνες από τα αρχαία χρόνια, όμως, επηρέασε τους Τούρκους κατακτητές με αποτέλεσμα να συναντάμε τα ποντιακά φαγητά ακόμα και σήμερα σε όλη την Μ. Ασία με την αρχική τους ονομασία.

Βαρένικα

Ωτία

ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το έγκλημα που διαπράχθηκε από το 1914-1923 σε βάρος του ποντιακού ελληνισμού έχει όλα τα στοιχεία της γενοκτονίας. Οι Έλληνες μαζί με τους Αρμενίους υπήρξαν οι κυριότεροι στόχοι της πολιτικής των Νεότουρκων. 1.400.000 είναι τα θύματα της γενοκτονίας. Η επανάσταση των Νεότουρκων το 1908 καθόρισε την τύχη των Ελλήνων. Η γενοκτονία είχε αρχίσει!!! Τα περισσότερα θύματα από την γενοκτονία ήταν οι γυναίκες σε μεγάλο αριθμό. Το σχέδιο των Τούρκων ήταν η εξόντωση των Ελλήνων που το πραγματοποίησαν με την βοήθεια Γερμανού στρατηγού. Οι Τούρκοι αποτελούσαν ένα θλιβερό θέμα στις πόλεις. Μετά από αυτό έγινε ανταλλαγή πληθυσμών το 1923. Η ανταλλαγή του πληθυσμού προκάλεσε μεγάλη ζημιά στους Έλληνες μεγαλύτερη από αυτή της Άλωσης της Πόλης. Συμπερασματικά, η γενοκτονία είναι ένα από τα αρχαιότερα εγκλήματα που εξόντωσε ολόκληρη φυλή.

Πόντιοι πολεμιστές

ΞΕΡΙΖΩΜΟΣ

Μετά τη γενοκτονία ο ξεριζωμός ήταν βέβαιος. Ενάμισι εκατομμύριο ήταν οι πρόσφυγες που άφησαν τα πάτρια εδάφη και πήραν το δρόμο για άλλες πατρίδες. Όταν πλησίαζαν οι ώρες του ξεριζωμού και της προσφυγιάς, χιλιάδες άντρες, γυναίκες, παιδιά, γέροι, ρακένδυτοι και ξυπόλυτοι ανέβαιναν σε πλοία για να σωθούν από τον τούρκο δυνάστη. Οι άνθρωποι κατέβαιναν στα λιμάνια της Θεσσαλονίκης ή του Πειραιά αλλά και αλλού . Άφησαν πίσω τους πρόγονους, τους ανθρώπους ακόμα που ήξεραν, τους σκοτωμένους από το λεπίδι των Τούρκων. Ήταν καλοκαίρι του 1922 που η Σμύρνη παραδόθηκε στα χέρια του Κεμάλ και ο ελληνικός στρατός του Βενιζέλου παραδόθηκε από μια ανίκανη ηγεσία. Αλλά ακόμα ζει η μαρμαρωμένη πατρίδα και θα συνεχίσει να είναι στις καρδιές μας. Εμείς είμαστε τα παιδιά της!

Ο ξεριζωμός από την πατρίδα

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Οι άνθρωποι που ήρθαν πρόσφυγες από τον Πόντο έφεραν μια νέα νοοτροπία και αυτό βοήθησε πολύ σε κάποια εθνικά προβλήματα. Μαζί με τους πρόσφυγες ήρθε και ο τρόπος ζωής τους που υπάρχει ακόμα και σήμερα στην καθημερινότητά μας. Επίσης οι Μικρασιάτες είχαν μεταφέρει την ανάπτυξη από την πατρίδα τους στις επιστήμες, στη μουσική, στα γράμματα αλλά και στις γεύσεις που έχουν ενταχθεί στην ελληνική κουζίνα. Μάλιστα αυτές οι γεύσεις είναι οι αγαπημένες όλων των Ελλήνων, γι' αυτό τους χρωστάμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για την τόσο ξεχωριστή και γευστική πινελιά που έχουν προσφέρει στην κουζίνα μας!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την παρουσίαση αυτή οι μαθητές του Στ2 προσπάθησαν να δώσουν στον αναγνώστη μια σφαιρική εικόνα για τη γη του Πόντου και την ιστορία του. Δουλεύοντας ομαδικά και με καλή συνεργασία κατέληξαν στο αποτέλεσμα αυτό. Οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις και η εργατικότητα μετά από έναν ολόκληρο χρόνο απέδωσαν τελικά καρπούς. Ευχής έργο η ποντιακή παράδοση να παραμείνει στις καρδιές μας αλλά και το ομαδικό πνεύμα και η ευγενής άμιλλα να μας χαρακτηρίζουν πάντοτε. Για την εργασία αυτή εργάστηκαν οι μαθητές:

1. Ιντζέ Αζημέ	14. Μπλαχάβα Μαρία
2. Κωνσταντινόπουλος Παναγιώτης	15. Νικολόπουλος Διονύσιος
3. Λαζαράκη Μαρία	16. Νικολοπούλου Χριστίνα
4. Λαζαρίδης Παναγιώτης	17. Νοτοπούλου Θεοδώρα
5. Μανώλη Ιωάννα	18. Παναγιωτίδης Δημήτρης
6. Ματσούκα Αντωνία	19. Παναπακίδης Δημήτρης
7. Μαυρόπουλος Σωτήρης	20. Παπαδόπουλος Πασχάλης
8. Μέκκα Ευαγγελία	21. Παπαδοπούλου Άννα
9. Μέκκας Γιώργος	22. Πασσιάς Χρήστος
10. Μέλιου Κωνσταντίνα	23. Τζιούρας Διονύσης
11. Μολλά Γιονούζ	24. Τσιώτρη Ολυμπία
12. Μπαλτζής Κώστας	
13. Μπαντής Γιώργος	Κωστάκη Γιάννα, Δασκάλα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <http://itevos.blogspot.com>
- www.pontos.gr
- www.elverias.gr
- www.el-pontos.blogspot.com